

Zbirka medijskih objav

INŽENIRSKA ZBORNICA SLOVENIJE,
za obdobje 9. 9. 2019

Število objav: 4

Tisk: 4

Spremljane teme:

Inženirska dejavnost, ...: 2

Inženirska zbornica ...: 0

Barbara Škraba Flis: 0

Gradbeni zakon: 0

Zakon o ... načrtovanju: 0

Zakon o ... arhitektih: 0

Gradbena parcela: 0

Evidenca stavbnih zemljišč: 0

Svetovni gradbeni forum 2019: 0

Gradbeništvo, graditev: 2

Tisk	Naslov	Neprestani razvoj prinaša nove priložnosti		
Zaporedna št. 1	Medij; Doseg	Dnevnik; 107.900, Slovenija	Stran: 26	Površina: 265 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 9. 9. 2019		
Stran v zbirki: 3	Avtor	D. B.		
	Teme	Inženirska dejavnost, inženirji		
Povzetek	SCHVVARZMANN Neprestani razvoj prinaša nove priložnosti Podjetje Schvvarzmann sta pred 26 leti ustanovila brata Jožef in Tomaž Schvvarzmann. V domači garaži sta začela proizvodnjo rastlinjakov s tremi zaposlenimi. Zaradi povečanja proizvodnih zmogljivosti in poslovnih priložnosti zunaj kmetijske			

Tisk	Naslov	Tako sta si mlada slovenska raziskovalca pribojevala evropske milijone		
Zaporedna št. 2	Medij; Doseg	Finance; 80.900, Slovenija	Stran: 10	Površina: 849 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 9. 9. 2019		
Stran v zbirki: 5	Avtor	Teja Grapulin		
	Teme	Inženirska dejavnost, inženirji		
Povzetek	...od fosilnih goriv Kot rečeno, so se priznanja ERC razveselili tudi na Kemijskem inštitutu. Nejc Hodnik, ki deluje na odseku za katalizo in reakcijsko inženirstvo, sodeluje pa še z odsekom za materiale in odsekom za analizo kemije, je komisijo ERC prepričal s projektom, katerega glavni cilj je z novim pristopom...			

Tisk	Naslov	Nekaj desetletij dela z betonom vlije podjetju trdne temelje		
Zaporedna št. 3	Medij; Doseg	Večer - Kvadrati; 46.000, Slovenija	Stran: 56	Površina: 1.110 cm ²
	Rubrika, Datum	Priloga Kvadrati; 9. 9. 2019		
Stran v zbirki: 8	Avtor	Edo Vidmajer		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...obvladujejo še danes. Okoli leta 2008, na začetku ekonomske depresije, so ponudbi izdelkov iz pranelega betona dodali kovinske klopi. Potem so kot podjetje iz gradbeništva doživeli težke čase, a so krizna leta preživeli brez usodnih pretresov tudi zato, ker si niso nakopali velikih kreditov. "Tak način poslovanja, ki omogoča...			

Tisk	Naslov	Zbirni dosje: najvplivnejši udbovci slovenskega gospodarstva		
Zaporedna št. 4	Medij; Doseg	Reporter; 24.000, Slovenija	Stran: 46	Površina: 2.397 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 9. 9. 2019		
Stran v zbirki: 14	Avtor	Rado Pezdir		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...V času tranzicije se je Zemljarič vrnil na gospodarsko prizorišče na veliki nogi. Njegove prstne odtise najdete v štirih panogah: finančni industriji, gradbeništvu, energetiki in zdravstvu. Za KD, d. d., nekoč kapitalsko zaledje SLS, je leta 2000 postal svetovalec pri bosanski privatizaciji. V BiH je Zemljarič spretno...			

SCHWARZMANN

Neprestani razvoj prinaša nove priložnosti

Podjetje Schwarzmann sta pred 26 leti ustanovila brata Jožef in Tomaž Schwarzmann. V domači garaži sta začela proizvodnjo rastlinjakov s tremi zaposlenimi.

Zaradi povečanja proizvodnih zmogljivosti in poslovnih priložnosti zunaj kmetijske panoge je bil leta 2004 program proizvodnje rastlinjakov in steklenjakov dopolnjen z jeklenimi industrijskimi konstrukcijami. Leta 2006 se je podjetje usmerilo v razvoj in proizvodnjo večjih industrijskih objektov, kritih s PVC-ponjavo.

Individualni pristop na zahtevnih svetovnih trgih

V 26 letih obstoja je sprva majhno družinsko podjetje zrastle v 120-člansko ekipo zaposlenih in stalnih partnerjev, ki z individualnim pristopom deluje tudi na najzahtevnejših svetovnih trgih. Kljub prisotnosti na tu-

jih trgih pa še vedno prisegajo tako na lasten inženiring in razvoj kot tudi proizvodnjo, ki ostaja v Sloveniji. Zadnja leta je primarni fokus podjetja projektiranje, izdelava in postavitve montažnih panelnih hal v Sloveniji ter na nemško govorečih trgih.

Podjetje, katerega produkti so del uporabne arhitekture na vseh celinah, je v lanskem letu doseglo več kot 11,5 milijona evrov prihodkov. Projekt, ki odraža nadaljnjo globalno strategijo podjetja, je gradnja letalskega hangarja za poslovna letala na dunajskem letališču v izmeri 57 krat 142 metrov čistega prostora. »Zaradi lastne projektive lahko montažne jeklene konstrukcije, bodisi po velikosti bodisi po namenu, prilagodimo potrebam stranke v praktično kateri koli panogi, od letalstva do živilske industrije,« pove direktor **Boštjan Bevec**, ki yodi podjetje že deset let.

Kakovost zagotavljajo v Sloveniji, ključni pa so kadri

Delež prodaje na tujih trgih je

50-odstoten, njihovi najmočnejši trgi na tujem pa so Avstrija, Švica, Anglija, Francija in Belgija. V Avstriji imajo tudi lastno podjetje, ki skrbi za marketing in prodajo. Kljub intenzivni izvozni naravnosti nikoli niso razmišljali o selitvi proizvodnje. Bevec pojasni: »Kakovost, ki je temelj našega poslovanja, je pogojena z izvrstnimi lokalnimi kadri. Uspeh podjetja pa je rezultat dolgoletnega vlaganja v kadre in učinkovitega timskega dela zaposlenih v vseh oddelkih.« »Razvoj mora voditi mlad človek,« še doda Bevec. V podjetju se zavedajo hitrosti sprememb v današnjem poslovnem svetu, zato so na mesto vodje razvoja postavili gradbenega inženirja, mlajšega od 40 let, ki intenzivno dela z mlado razvojno ekipo. Inovativnost in konstantna kontrola kakovosti podjetju omogočata, da ostaja korak pred konkurenco. × **db**

Boštjan Bevec ☉ Matjaž Ruš

Tako sta si mlada slovenska raziskovalca pribojevala evropske milijone

Matjaž Humar z Instituta Jožefa Stefana in Nejc Hodnik s Kemijskega inštituta sta se prebila skozi konkurenco dobrih tri tisoč projektov iz 51 držav

F TEJA GRAPULIN
teja.grapulin@finance.si

Evropski raziskovalni svet je v okviru razpisa, prek katerega omogoča financiranje raziskovalcem, ki začnejo svojo samostojno raziskovalno kariero (ERC Starting Grant 2019), letos odločal med 3.062 projektnimi predlogi z vseh znanstvenih področij. Sodelovali so prijavitelji iz 51 držav, tako da je bila konkurenca ne samo evropska, ampak z vsega sveta. Za financiranje je izbral 408 projektov, med temi sta tudi dva slovenska.

Matjaž Humar, sodelavec Instituta Jožefa Stefana (IJS), je komisijo ERC prepričal s projektom Celični laserji: povezovanje optičnih resonanc z biološkimi procesi in za petletno izvajanje prejel skoraj 1,5 milijona evrov. Nejc Hodnik s Kemijskega inštituta je prav tako nekaj manj kot 1,5 milijona evrov dobil za projekt I23STABLE - nasproti nanostrukturiranim elektrokatalizatorjem s superiorno stabilnostjo. V obeh primerih gre za petletne projekte.

Spodbude ERC dodelijo le posameznemu raziskovalcu, ki ima vrhunsko idejo in odličen življenjepis, pojasnjujejo na Kemijskem inštitutu. Financiranje ERC omogoča znanstvenikom raziskovalno svobodo. Pridobitev projekta znanstveniku omogoči, da sam sestavi raziskovalno skupino, ki jo vodi ves čas trajanja projekta. Pri tem lahko sodeluje tudi z zunanji raziskovalci in ustanovami.

Tehnika, ki bo odprla nove možnosti raziskovanja

Matjaž Humar, vodja laboratorija za biointegrirano fotoniko in sodelavec odseka za fiziko trdne snovi IJS, pove, da je bil zagovor projekta pred komisijo znanstvenikov (ki sledi pisni prijavi) verjetno eden najtežjih izpitov v njegovem življenju. »Gre za zelo strog zagovor, kjer kratki predstavitvi sledijo vprašanja komisije.« A očitno jih je prepričal in tako svoji ekipi zagotovil 1,5 milijona evrov za petletno izvajanje projekta, v okviru katerega bodo, zelo poenostavljeno povedano, razvijali tehniko, ki bo ob zdajšnjih orodjih odprla nove možnosti za raziskovanje celic, pojasnjuje Humar. Omogočala bo boljše ra-

zumevanje procesov razvoja človeškega telesa in celic na splošno. Kar bo, denimo, uporabno v medicini, na primer omogočala bo sledenje rakavim celicam ali pa presajenim matičnim celicam.

Bolj strokovno povedano, gre pri projektu za študij interakcij med laserji, vstavljenimi v posamezne celice, in biološkimi procesi v celicah. Humar je tako pred nedavnim kot prvi pokazal laser znotraj žive celice. V vseh dosedanjih raziskavah je bilo pokazano, da laserji delujejo znotraj celic, ne pa tudi, kako je delovanje laserjev povezano z biofizikalnimi in biokemijskimi procesi znotraj celic.

Uporaba mikrolaserjev namesto fluorescenčnih barvil pomeni preboj na področju proučevanja celic. Zaradi svojih lastnosti laserji odpirajo številne možnosti za senzorično znotraj celic, multipleksanje in mikroskopijsko. Cilj projekta »Celični laserji« je študij teh povezav, vključno s silami, ki delujejo v celicah, kemijskimi procesi in lastnostmi naravnih lipidnih kapljic.

Poenostavljeno povedano, je načrt, da bi med izvajanjem projekta z uporabo te tehnike lahko bolje razumeli biološke procese in razvili metode, ki bi jih nato uporabljali tudi biologi za raziskovanje celičnih procesov, pojasni Humar.

Ne gre le za denar, ampak tudi prestiž
Financiranje ERC je že samo po sebi prestižno priznanje za projekt, kar pomeni dodatno potrditev za projekt in ekipo. Humar dodaja, da je ta možnost financiranja za mlade raziskovalce velikega pomena, saj v Sloveniji ni lahko dobiti denarja za mlade, ki želijo začeti svoje projekte. Trenutno jih je v ekipi sedem, bodo pa še potrebovali nove sodelavce. Sam se je prelevil v vlogo menedžerja, saj je treba med drugim načrtovati in usmerjati delo, skrbeti za finance, kadrovski vidik, pisati strokovne članke, tako da na koncu za osnovno raziskovalno delo ostane bolj malo časa. Pri porabi denarja iz ERC imajo precej proste roke, porabili ga bodo za plače sodelavcev, nabavo opreme in materialne stroške.

Iskanje rešitev za neodvisnost od fosilnih goriv

Kot rečeno, so se priznanja ERC razveselili tudi na Kemijskem inštitutu. Nejc Hodnik,

ki deluje na odseku za katalizo in reakcijsko inženirstvo, sodeluje pa še z odsekom za materiale in odsekom za analizo kemije, je komisijo ERC prepričal s projektom, katerega glavni cilj je z novim pristopom izboljšati obstojnost elektrokatalizatorjev, kar je zelo pomembno za prihodnjo elektrifikacijo družbe na podlagi vodikovega gospodarstva. Potrebni viri za te procese so namreč v svetu zelo redki in neenakomerno porazdeljeni. Zato šibka stabilnost katalizatorjev, ki vodi v neučinkovito rabo teh virov, pomeni oviro za bolj trajnostno naravnano pridobivanje električne energije.

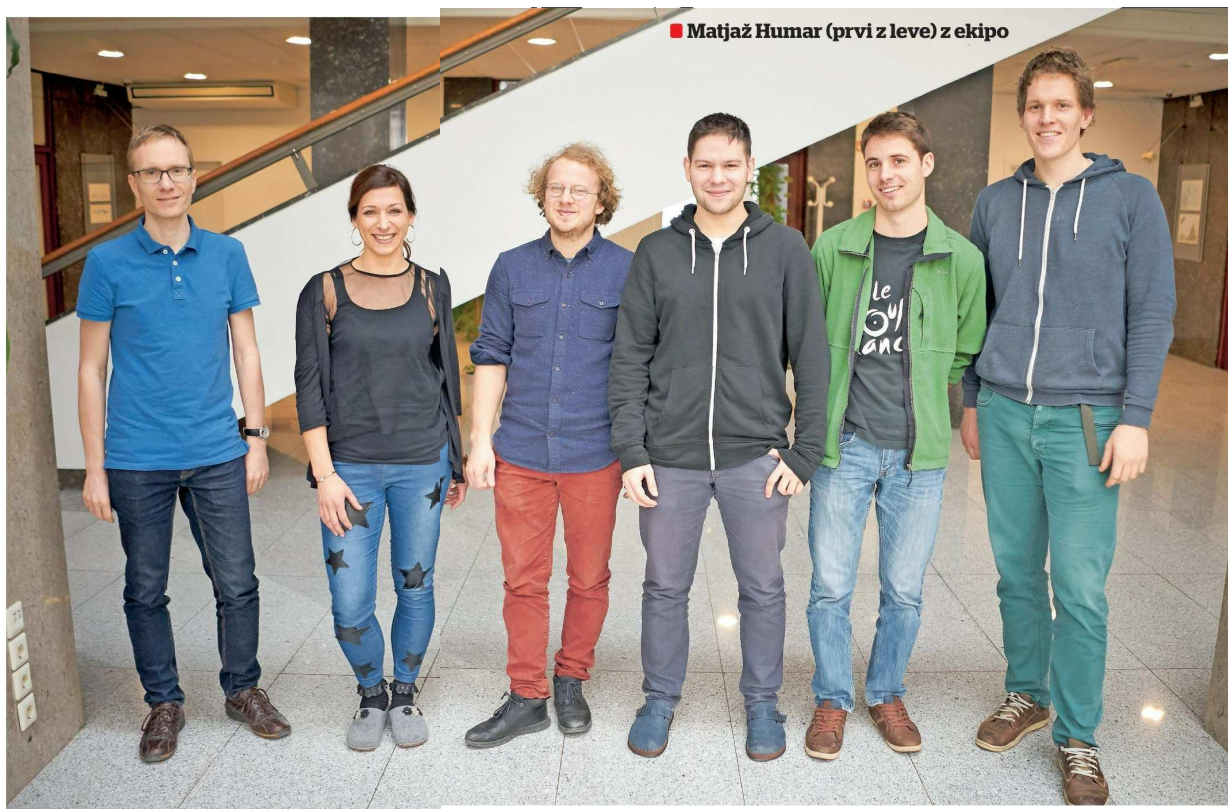
V luči podnebnih sprememb je eden glavnih izzivov sodobne družbe prehod na čisto energijo, ki ne temelji na fosilnih gorivih. Vodikova ekonomija velja za enega od prihodnjih stebrov nizkoogljične družbe, saj je vodik pomemben obnovljiv nosilec energije, njegove zaloge pa so tako rekoč neomejene. Vodikova ekonomija temelji na uporabi gorivnih celic in elektrolizerjev, naprav, ki s katalizatorjem iz plemenitih kovin vodik pretvarjajo v elektriko (gorivna celica) in nasprotno, to je z elektriko cepijo vodo na vodik in kisik (elektrolizer). Za učinkovito pretvorbo potrebujemo učinkovite katalizatorje in namen raziskav v okviru pridobljenega sofinanciranja je prispevati k razvoju naprednejših katalizatorjev.

Projekt bo, kot rečeno, trajal pet let, Hodnik bo v začetku prihodnjega leta vzpostavil novo raziskovalno skupino, ki bo pridobljeni projekt izvajala na Kemijskem inštitutu. Denar bodo porabili za zaposlitev novih sodelavcev pri projektu, za nakup nove opreme in obisk znanstvenih konferenc.

ERC je Evropski raziskovalni svet, ki ga je leta 2006 ustanovila evropska komisija. To institucijo upravljajo znanstveniki, glavni cilj je privlačno in dolgoročno financiranje odličnih raziskovalcev in njihovih raziskovalnih skupin za izvajanje prelomnih in tveganih raziskav, ki obljublajo nova temeljna spoznanja. Raziskave, ki jih financira ERC, naj bi vodile k napredku znanja in postavitvi jasnih ciljev za temeljne raziskave v Evropi. Znanstvena odličnost je edino merilo za podeljevanje finančnih sredstev. ERC vsako leto objavi delovni program, ki je podlaga za naslednje raziskovalne razpise v tekočem letu:

- razpis ERC za začetek samostojne poti raziskovalca ali raziskovalke (od dve do sedem let po prejemu doktorskega naziva) - Starting Grant;
- razpis ERC za utrjevanje samostojne poti raziskovalca ali raziskovalke (od sedem do 12 let po prejemu doktorskega naziva) - Consolidator Grant;
- razpis ERC za priznanega raziskovalca ali raziskovalko - Advanced Grant;
- razpis ERC za sinergijske projekte, pri katerih koordinirano sodelujejo od dva do štirje vodilni raziskovalci - Synergy Grant.

■ Od začetka delovanja ERC v letu 2007 so slovenske raziskovalne ustanove v vlogi prijavitelja pridobile šele deset projektov. Se je pa v zadnjih letih uspešnost prijav izboljšala, ugotavljajo na ministrstvu za izobraževanje, saj od vključno leta 2015 Slovenija pridobi vsaj en projekt na leto na razpisih ERC. Tokrat so slovenske raziskovalne ustanove pridobile dva projekta že na prvem razpisu za začetnike, rezultate drugih dveh še pričakujemo.

■ Matjaž Humar (prvi z leve) z ekipo

■ Nejc Hodnik

KAKOVOST IMA PREDNOST

NEKAJ DESETLETIJ DELA Z BETONOM VLIJE PODJETJU TRDNE TEMELJE

Prvega septembra je minilo natanko 30 let od ustanovitve družinskega podjetja Kremen MB, katerega proizvodnja pranege betona danes domuje v Melju. Jubilej, ki sovpada z letošnjim celjskim MOS-om, ponuja zanimivo zgodbo mariborskega obrtnega podjetja.

EDO VIDMAJER

Okroglo obletnico so Štubrovi v svojem družinskem podjetju obeležili delavno, kot se spodobi za obdobje, ko je treba izkoristiti vse priložnosti, ki jih bodo ponudili kratki meseci pred zimo. A Jure Štuber, ki dandanes vodi družinske posle, nas je z besedo rade volje popeljal skozi tri desetletja poslovanja, začeni z dnevom, ko so njegovi starši **Simon in Janja Štuber** odprli popoldansko obrt. To so bili seveda povsem drugačni časi. V domači garaži - tako rekoč v vrtni lopi, sta sprva izdelovala umetni kamen za oblaganje fasadnih podzidkov, coklov po domače. V času razpada Jugoslavije je bila izdelava umetnega kamna velik posel in v Mariboru in okolici je še danes mogoče najti fasade iz tistega obdobja. Nato je Simon Štuber preučil tehnologijo pranege betona in z ženo sta na tržišče postavila vrtni kamin Etna, s katerim se je vse spremenilo.

Počasneje, pa bolj varno

Kamin je bil tako hvaležne in prepoznavne oblike, da jih - enake - prodajajo še danes. V obdobju, ki je sledilo, so v podjetju Kremen izdelovali tri vodilne elemente, ki so bili pravi prodajni hit; poleg kamina še vrtni umivalnik in iz iste serije betonska korita. Poslovanje so razširili, proizvodnjo preselili v Zgornji Duplek in zaposlili še nekaj ljudi. Sčasoma so prodajni program razširili na urbano opremo, kar obvladujejo še danes. Okoli leta 2008, na začetku ekonomske depresije, so ponudbi izdelkov iz pranege betona dodali kovinske klopi. Potem so kot podjetje iz **gradbeništva** doživeli težke čase, a so krizna leta preživeli brez usodnih pretresov tudi zato, ker si niso nakopali velikih kreditov. "Tak način poslovanja, ki omogoča enakomerno in stabilno rast, imamo še danes," razlaga Jure Štuber.

- [1] Da je pitnik Pisa nekaj posebnega, je prosodila komisija Bienala industrijskega oblikovanja v Ljubljani.
- [2] Kolektiv podjetja Kremen MB
- [3] Še en paradni izdelek: klop Urbano in koš iz iste serije na mariborskem pokopališču Dobrava
- [4] S kaminom Etna se je začela proizvodnja pranege betona, izdelujejo jih že več kot 20 let.

[2]

Z občutkom za material

Izdelki iz pranege betona so temelj njihovega proizvodnega programa. Jure Štuber razkriva, da zahteva postopek njihove izdelave dve redki »sestavini«: veliko občutka za material in veliko izkušenj. Izdelke iz svežega betona namreč še mokre razopažijo, površino pa previdno operejo pod tlakom, da pridejo s spiranjem mivke in cementnega mleka do zelene površinske strukture (od tod ime prani beton).

Les, ki ga uporabijo za klopi v programu urbane opreme, je prav tako zelo premišljeno izbran. "Smreka prihaja iz domačih logov in se - obdelana z oljem - obnese bolje, kot bi mnogi mislili," pove Jure Štuber. Tropiski les uvažajo neposredno iz Brazilije, kjer ga zanje oblikujejo na zeleni profil in mero, ki jo potrebujejo v Melju. Enako velja za sibirski macesen, ki ga prav tako uvažajo neposredno od tam, kjer raste – iz ruske severne Azije. "Ni naključij," so prepričani v podjetju Kremen, "za odličen izdelek mora biti že material odličen."

[4]

V sloglj je družinska moč

V podjetniškem poslu sta se staršem pred nekaj leti pridružila oba sinova; **Miha** je za zdaj v proizvodnji, **Jure**, ki je doštudiral **gradbeništvo**, pa je prevzel vaje podjetja. Očetu danes ni več treba stati na čelu družinskega voza, čeprav seveda še pomaga, mama pa je s skrbjo za računovodstvo polno aktivna. Ob sedanjem jubileju šteje njihova ekipa devet ljudi. Kljub sezonski naravi dela svojih delavcev ne pošiljajo na borzo vsakih nekaj mesecev. Delo organizirajo tako, da prebrodijo tudi nesezonsko obdobje. "Držimo skupaj, to je družinsko podjetje," pravi Jure Štuber. Dva sodelavca sta pri njih zaposlena tako rekoč od vsega začetka in tudi to nekaj pove o odnosih v podjetju. "Sicer pa zanesljive delavce, ki bi bili dandanes pripravljeni delati v proizvodnji betona, zelo težko najdeš," potoži mladi podjetnik.

Raje manj, pa bolj kakovostno

Že oče je postavil poslovanje tako, da so se bolj osredotočali na kakovost kot na količino. Njihovi izdelki so bili zato nekoliko dražji kot tisti v megamarketih, a so bili boljši. Danes se Štubrovi dobro zavedajo pomena modernizacije proizvodnje in uvajanja novih materialov; poleg rečnega proda iz Soče so začeli uporabljati denimo pohorski tonalit. Nedavno so posodobili celotno grafično podobo podjetja, ob širokem spektru proizvodnega programa pa nenehno razvijajo nove izdelke in uspešno sodelujejo z arhitekti. Tako je bil denimo njihov pitnik Pisa, ki je nastal v sodelovanju s Studiom CD - oblikovalcema **Dragom Cerjanom**, u.d.i.a., in **Matejem Borinom**, u.d.i.a., razstavljen na 18. Bienalu industrijskega oblikovanja v Ljubljani. In letos so naredili še prav posebno klop, projekt akademske kiparke **Vlaste**

[3]

[5]

[6]

Cobal Sedmak. Na desnem bregu Drave omogoča pogled na Staro trto in je nova mestna pridobitev iz serije Zgodbe o klopeh in ljudeh. Ne preseneča, da je podjetje Kremen za kakovost svojih izdelkov prejelo srebrni ceh Obrtne zbornice Slovenije.

Recept za dolgoročno zaupanje

V prihodnje se želijo s ponudbo urbane opreme intenzivneje širiti tudi na tuja tržišča. Kar nekaj programov le-te so že prodali na Hrvaško, medtem ko lahko njihove izdelke, zlasti klopi in koše za smeti, najdemo v praktično vseh slovenskih občinah. Jure Štuber pravi, da z občinskimi upravami odlično sodelujejo prav zaradi kakovosti izdelkov. Ker kljubujejo vandalizmu in vremenu, so hvaležna oprema javnih prostorov, parkov in trgov. Velika večina poslovnih par-

tnerjev pa izjemno ceni tudi njihove kakovostne poprodajne storitve. Te so temelj dolgoročnega partnerstva, je prepričan Jure Štuber. "Ko nekaj dotraja ali gre sčasoma kaj narobe, mora kupec vedno imeti sogovornika, da lahko reši nastali zaplet", razkriva bistvo dobrih poslovnih odnosov in še en drobec poslovne naravnosti družinskega podjetja. Ta jih, zdaj pod vodstvom nove generacije, zanesljivo pelje v nova desetletja. ■

- [5] Za odličen izdelek mora biti tudi material odličen. Mnogi prisegajo na tak tropski les, a se zelo dobro obnese tudi oljena smreka.
- [6] Za leto 2020 pripravljajo nove dizajne cvetličnih korit.
- [7] Tudi ta mariborska klop, imenovana Trenutek, je nastala v delavnicah podjetja Kremen. Zamislila si jo je akademska kiparka Vlasta Čobal Sedmak, letos pa so jo postavili na desni dravski breg kot 15. klop iz serije Zgodbe o klopeh in ljudeh.
- [8] Izdelki iz pranege betona so temelj proizvodnega programa.

[7]

[8]

Zbirni dosje: najvplivnejši udbovci slovenskega gospodarstva

RADO PEZDIR *foto: PRIMOŽ LAVRE, BOBO. DOMZALEC.SI IN ARHIV REPORTERJA*

Slovensko ekonomijo je danes nemogoče razumeti brez razumevanja načina delovanja omrežij, ki v njej dominirajo, razumevanje delovanja teh omrežij pa je vezano na najstarejše in najstabilnejše omrežje, ki se je v tej državi razvijalo od konca druge svetovne vojne. Govorimo o udbovskem omrežju, ki je zgradilo to, kar se poimenuje vzporedni mehanizem, rdeči direktorji, nacionalni interes, Forum 21, tajkuni in banksterji. Gre pravzaprav za sinonime, ki so manifestacija enega in istega proizvoda: eksplozivne mešanice komunistične obveščevalne službe, politike in gospodarstva. V nadaljevanju vas čaka popis ključnih oseb, ki so v desetletjih oblikovale nefunkcionalni in pokvečeni sistem slovenske ekonomije.

št. 1: **Tvorec vzporednega sistema Niko Kavčič**

Niko Kavčič je v gospodarstvo prišel dobesedno iz gozda. Nekdanji pripadnik Vosa za Gorenjsko, oznovec na posebnih nalogah v Trstu maja 1945, se je sicer izšolal na trgovski akademiji v Ljubljani in kot pravnik deloval v bančnem sistemu kraljevine Jugoslavije, vendar je pravo ekonomsko znanje pridobil »na terenu«, ko je postal referent (danes bi rekli načelnik) tretjega odseka prvega oddelka UDV oziroma gospodarskega oddelka UDV. Po razpustitvi tega oddelka, ki je konfiguriral sistem vzporedne ekonomije, je prešel v jugoslovanski bančni sistem, kjer je delal pri Narodni banki Jugoslavije. Leta 1967 je prestopil na banko, ki jo danes poznamo pod nazivom NLB, kjer je po analogiji dela na gospodarskem oddelku UDV in s skorajda enako ekipo zasnoval še sis-

tem vzporednega bančništva. Leta 1972 je z banke odšel zaradi gospodarskega kriminala. V partijski izolaciji je živel skorajda do razpada enopartijskega sistema, ko se je leta 1989 simultano vrnil v javni prostor. Na NLB je postal svetovalec uprave, v politični prostor pa je zakorakal z vstopom v SDZ.

Čeprav se je njegovo svetovalno delo na NLB izteklo leta 1993, je njegov vpliv iz sivine ostal izjemen. Verjetno najvidnejši dosežek njegovega dela v drugi bančni inkarnaciji je bila nastavitve Marika Voljča na mesto direktorja uprave ban-

ke, to pa je bil tudi njegov največji poraz, saj je Voljč zelo kmalu prenehal upoštevati nasvete udbovsko-bančnega Mefista. Kljub temu njegova sivina ni ostala brez moči. Vse do konca so novi direktorji uprave NLB hodili k njemu na posebne pogovore pred nastopom funkcije, po pričanju Borisa Zakrajška pa je s svojo močjo lahko dosegel tudi prestavljanje motečih elementov z banke na hčerinske banke v tujini. Kavčičev pohod po slovenski ekonomiji in bančništvu je imel močno zaslonbo v partiji, vse dokler niso razkrili njegovih banksterskih praks

Niko Kavčič, ki je malo pred smrtjo leta 2011 izstopil iz LDS, je bil kreator vzporednega mehanizma in ideje omrežja nacionalno pomembnih podjetij v rokah politike s centrom v NLB.

Št. 2: 'Gazda' Janez Zemljarič

Janez Zemljarič je v SDV vstopil kot revizor Kavčičevega gospodarskega kriminala na Ljubljanski banki. Zemljaričeva kariera po odhodu z mesta načelnika SDV je bila verjetno najbolj uspešna, če odmlimo kariere načelnikov Ozne in UDV v prvih letih po koncu druge svetovne vojne. Med letoma 1980 in 1984 je bil predsednik Izvršnega sveta Skupščine SRS, od 1984 do 1989 pa podpredsednik zveznega izvršnega sveta. To je tudi obdobje, ko se začne veliki odliv kapitala v Švico, Luksemburg, Liechtenstein in druge davčne oaze. Pod vladavino Zemljariča so bili doslej rekonstruirani trije veliki odlivi kapitala: iz Casinoja Portorož preko podjetja ADIT, ki je delovalo izven vseh jugoslovanskih regulacij, in z zlorabo goriškega in tržaškega maloobmejnega sporazuma v liechtensteinsko podjetje Hafing. V času tranzicije se je Zemljarič vrnil na gospodarsko prizorišče na veliki nogi. Njegove prstne odtise najdete v štirih panogah: finančni industriji, **gradbeništvu**, energetiki in zdravstvu. Za KD, d. d., nekoč kapitalsko zaledje SLS, je leta 2000 postal svetovalec pri bosanski privatizaciji. V BiH je Zemljarič spretno izkoristil povezave, ki jih je v bivši državi vzpostavil v SDV in administrativnih institucijah in pomagal postaviti privatizacijski sklad sklada, ki se danes imenuje PIF BIG. Ta sklad je v BiH pod drobnogledom zaradi suma serije kaznivih dejanj.

V **gradbeništvu** so Zemljaričevi odtisi predvsem pri poslovanju z SCT in Ivanom Zidarjem. S slednjim sta se sicer grobo razšla, ko je bilo že očitno, da je me-

Janez Zemljarič je v SDV vstopil kot revizor Kavčičevega gospodarskega kriminala na Ljubljanski banki.

nedžerska ekipa SCT s podjetjem Delfi zgradila finančno piramido, ki je namesto prevzema uničila največjega slovenskega gradbinca. Po pričanju različnih virov je Zemljarič omogočal nepremičninske posle Mercatorja, vstopil na srbski trg, nazadnje pa je bil s svojimi gradbenimi posli na radarju javnosti pri gradnji Korotanskega naselja, h kateremu je prišel preko hitro likvidiranega podjetja Carantium (z nekdanjim predsednikom vlade Tonetom Ropom in direktorjem uprave SRD Marjanom Rekarjem).

na Ljubljanski banki. Najprej je politično asistenco dobival od Borisa Kidriča in Borisa Kraigherja, potem se je vezal na Staneta Kavčiča. Ob prehodu v tranzicijo je bil tisti del SDZ, ki je vse močnejše koketiral z Milanom Kučanom in se je končno s stranko zlil v LDS. Od tod dalje je bil Kučan prva Kavčičeva referenca v politiki, koncepta nacionalnega gospodarstva in omrežja rdečih direktorjev pa sta bila tista, ki sta oba akterja neločljivo združila. V ekonomiji je bila največja Kavčičeva zaslonba na paradržavnem EIPF, d. o. o., natančneje Velimir Bole, pri regulatorjih pa Mitja Gaspari. Njegovi nekdanji sodelavci pa znajo povedati, da je imel do marsikoga iz najtesnejše ekipe zelo slab odnos, ki se je marsikdaj končal tudi s prikritimi medijskimi napadi.

Niko Kavčič je v gospodarstvo prišel dobesedno iz gozda.

Še en gradbeni posel, s katerem se je pojavil v javnosti, pa je skoraj uničil njegovo poslovanje: šlo je za investicijo v turistični kompleks v Izoli. Ta se je začel z več desetmilijonskim oškodovanjem NLB in se nadaljeval s konzorcijem vlagateljev: Urbana prenova Izola, d. o. o., Kraški zidar in Konstruktor VGR, Energogroup, Hypo Leasing in podjetje Projekt Obala Izola. Lastnik Projekta Obala Izola je bilo podjetje Eti-Par, d. o. o., njegov polovični lastnik pa je Janez Zemljarič. Ta skupina je leta 2011 podpisala pisma o nameri za izpeljavo projekta Otok Izola. Zaradi nasedlega kredita pri NLB se je projekt reševal tako, da se je zemljišče poskusilo združiti z drugimi zemljišči, ki so se povezali v idejni projekt Gorenje Izola 00365. Ta projekt je koordiniral Janez Zemljarič skupaj z Gorenjem projektom, hčerinskim podjetjem Gorenja. Jeseni 2016 je *Reporterjev* fotograf Primož Lavre zasačil Zemljariča, medtem ko je zapuščal ministrstvo za gospodarstvo. Izkazalo se je, da je na sivo lobiral pri ministru za gospodarstvo Zdenku Počivalšku za vedno znova nasedli izolski projekt.

O Zemljaričevih energetske poslih je še najmanj znanega, razen tega, da naj bi bil v teh poslih njegov vzvod Dragan Isajlovič, ter da je imel dober odnos z nekdanjim gospodarjem Šaleške doline Ivanom Atelškom. Edini primer, ko je bil Zemljaričev interes v energetiki razkrit javnosti, pomeni zapis Aleksandra Lucuja - Luca v *Nedeljskem dnevniku*, ki je naredil nekakšno reportažo o praznovanju Zemljaričevega 81. rojstnega dneva v vinoteki

Niko Kavčič, ki je malo pred smrtjo leta 2011 izstopil iz LDS je bil kreator vzporednega mehanizma in ideje omrežja nacionalno pomembnih podjetij v rokah politike s centrom v NLB. Pot slovenske tranzicije je bila neločljivo povezana z vzporedno pošastjo, ki je omogočala regeneracijo političnega, medijskega in gospodarskega omrežja. Nacionalista, ki je bil bolj kot s kopičenjem premoženja obseden s svojo močjo in se je kot dvoživka odlično znašel hkrati v socialistični in kapitalistični ekonomiji, je zgolj za leto dni preživel podjetje Farom, v istem letu pa je z njim umrlo podjetje Scudo. Obe podjetji sta bili spinoffa njegove velike banksterske sheme z začetka sedemdesetih let preteklega stoletja. To pa pove veliko o dolgoročni stabilnosti mehanizma, ki ga je zasnoval.

na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču. Tedaj so se nekdanjemu načelniku UDV priklonili kar trije ministri Pahorjeve vlade: Franci Križanič, Katarina Kresal in Borut Miklavčič. Po poročanju Lucuja je bila ena izmed tem pogovorov tudi gradnja novega bloka TEŠ 6 v Velenju. O tem naj bi razpravljali velenjski baroni Jože Stanič, Ivan Atelšek in tudi gradbinci – Dari Južna, Boris Dolamič in Uroš Ogrin.

Nekaj več je znanega, tudi zaradi preiskovalne komisije Jelke Godec, o njegovem poslovanju v zdravstvu. Ključna vzvoda v tem sektorju sta bila dva: Borut Miklavčič in Simon Vrhunc. Zemljaričev interes v zdravstvu ni neznan, saj je bil med letoma 1968 in 1973 direktor Kliničnih bolnišnic Ljubljana. Malo manj znano je, da je pod njegovim mandatom bilo povsem normalno v sobe vgrajevati prisluškovalne naprave, ena od teh je bila usodna za nekdanjega načelnika SDV Miloša Ogrizka, ki je v veliki shemi vzporednega bančništva z Nikom Kavčičem na račun ODE 1007, odprt pri švicarski banki Wegelin, usmerjal denar iz banksterških poslov. 2013 je Matjaž Han, prvo ime poslanske skupine SD in daleč najposobnejši operativec te stranke, o Zemljaričevi

vlogi v zdravstvu izjavil: »Vem, da se okoli Janeza Zemljariča veliko dogaja. A tega preprosto nihče noče povedati. Enkrat pa si je treba naliti čistega vina. Že 20 let se govori, da Zemljarič obvladuje Klinični center.« Na radar javnosti je prišel zgolj en Zemljaričev zdravstveno-lobistični posel. UKC Ljubljana je od podjetja Aico - Med, kasneje Medicoengineering, brez javnega razpisa kupil 38 operacijskih miz za

Danes je Zemljarič razpet med svojo pisarno v ljubljanskem WTC in vikendom v Sevnem pri Primskovem.

skorajda štiri milijone evrov. Bile so veliko preplačane. Potem ko je zgodba prišla v javnost, je nastal sodni spor med pogodbenima stranema in leta 2011 je bila dosežena sodna poravnava, po kateri se je Medicoengineering obvezal, da bo UKC Ljubljana izplačal 530.000 evrov odškodnine za preplačane operacijske mize. Toda odškodnina ni bila realizirana v denarni obliki, ampak je bil sklenjen dogovor, da se odškodnina povrne s servisiranjem opreme. Razlog za poravnavo

naj bi bil Zemljarič, ki naj bi nagovarjal Vrhunca, da naj sprejme posel poravnave.

Leta 2013 sta Medicoengineering in UKC Ljubljana sklenila nov posel triletnega vzdrževanja operacijskih miz za 771.000 evrov ali 18.800 evrov na mizo, neverjeten znesek, če pomislite, da je celotna operacijska miza konkurenčne znamke stala 500 evrov. Ministrstvo za zdravje je naredilo revizijo in ugotovilo novo preplačilo. Za poslom naj bi bilo nikoli dokazano Zemljaričev lobiranje, na strani naročnika pa je bil direktor UKC Vrhunc. Zadeva je bila še toliko bolj neobičajna, ker se je malo pred sklenitvijo drugega spornega posla v promocijskem videu Medicoengineeringa pojavil kar sam Vrhunc.

Danes je Zemljarič razpet med svojo pisarno v ljubljanskem WTC in vikendom v Sevnem pri Primskovem, nedaleč od vikenda Marka Goloba, nekdanjega člana AUKN, verjetno te čase njegovega najbližjega zaupnika. Zemljaričeva moč danes temelji na omrežju, ki ga je stkal kot dolgoletni ključni člen SDV ter izvršilnih socialističnih slovenskih in jugoslovanskih institucij. Po naši oceni je prvo ime operative, ki vedno odpira prava vrata in zelo dobro razume, kaj pomenijo donosni posli.

Št. 3: Ministrov odposlanec za posebne potrebe Dra

Resnici na ljubo Dragana Isajloviča v arhivski dokumentaciji ni najti zelo pogosto, tisto, kar je mogoče prebrati, pa napeljuje na sklep, da Isajlovič ni bil ravno zvezda obveščevalnega dela SDV. Njegova zgodba se začne šele s tranzicijo in zablesti na slovenski finančno-gospodarski ulici takrat, ko ga Pahorjev minister Križanič imenuje za sekretarja v svojem kabinetu, določene ga za stike s podjetji, ki se prijavljajo na garancijsko shemo. Ta garancijska shema se je kasneje izkazala za popoln polom in za povsem napačen način reševanja težav s prezadolženimi podjetji in slabimi krediti predvsem na NLB.

11. marca 1992 je Dragan Isajlovič registriral svoje prvo podjetje. Njegov poslovni imperij so bila tri podjetja: podjetje za gradbeni inženjering I.S.O., d.o.o., pri katerem si z ženo Metko Isajlovič delita lastništvo, in malo manj znani Dittrade, d.o.o., ki je registrirano za dejavnosti trgovine, inženjeringa, posredovanja in informatike; pa notorični Gorenjc, d.o.o., nekdanje hčerinsko podjetje SGP Tehnik, d.o.o. – v stečajju, ki ga je Isajlovič izmaknil iz stečajne mase tega podjetja. S podjetjem SGP Gorenjc, d.o.o., pa se ni začelo zgolj javno razkrivanje Isajlovičevih poslovnih potez, ampak tudi identifikacija zelo zanimivega omrežja. Svoj čas so pri poslovnem dnevniku *Finance* razkrili, da je v začetku leta 2014

Zgodba Dragana Isajloviča se začne šele s tranzicijo in zablesti takrat, ko ga Pahorjev minister Križanič imenuje za sekretarja v svojem kabinetu.

podjetje v SGP Gorenjc s prevzemom 25 odstotkov lastniške udeležbe vstopilo podjetje Tosidos, d.o.o. To bi morda bilo neopazeno, če lastniki tega podjetja ne bi prihajali iz samega jedra omrežja. Lastniki Tosidosa so namreč bili 3.14, d.o.o., Hmezada TMT, d.o.o., Gorenje projekt, d.o.o., tudi podjetje Gorenje, d.d. Še bolj povedne pa so bile poslovne povezave. SGP Tehnik (materinsko podjetje SGP Gorenjc), Kolektor Koling Stojana Petriča in Tosidos, v katerem se je

skrivalo Gorenje, so oblikovali konzorcij za gradnjo nordijskega centra Planica. Ta projekt je doživel krah, kot tudi marsikateri drug projekt, pri katerem se znajo omrežja spreti do popolnega uničenja.

Bistveno bolj zanimiva pa je Isajlovičeva povezava z energetskimi posli. Vztrajno ponavljanje informacij na ljubljanski finančni ulici, da Isajlovič posluje s Petrolom, so se pred nekaj leti izkazale za resnične. Razlog, zakaj so Isajlovičevi posli ostali pod radarjem, pa je bil preprost: nekdanji obveščevalc je svoje poslovanje spretno zakril v lastniških in podjetniških povezavah tam, kjer jih nihče ni gledal, v BiH. SGP Gorenjc je ustanovitelj in solastnik dveh podjetij. Prvo je Gorenjc inženjering, d.o.o., drugo NE-MU, d.o.o., v katerem si lastništvo delita SGP Gorenjc (50 %) in Elmont, d.o.o., iz bosanske Žepče. Podjetje Elmont, d.o.o., je bilo ustanovljeno leta 1996, njegova pri-

Isajloviča lahko razumemo kot tisto ključno osebo, ki lahko odpre vrata do Zemljariča, ali pa kot čisto samostojnega igralca z izjemnim vplivom na krog v SD.

Št. 4: Tranzicijski zmagovalec Ivan Pušnik

Poslovno omrežje Ivana Pušnika smo na straneh te revije že podrobneje popisali, zato bomo zavoljo kompletnosti navedli zgolj njegove najpomembnejše lastniške in poslovne relacije. Ivan Pušnik, edini pravi slovenski oligarh, ki danes živi v bližini švicarskega letovišča St. Moritz, je svojo pravo kariero v SDV začel kot koordinator nadzora nad delom nemške obveščevalne službe BND. V njegov delokrog je spadal tudi nadzor na LHB Frankfurt, kar mnogi viri označujejo kot ključno za razumevanje njegove vloge v ekonomski tranziciji. Zlom komunizma in začetek tranzicije je Pušnik pričakal kot vodja protokola predsednika Demosove vlade Lojzeta Peterleta, kjer pa je zdržal zelo malo časa. Čeprav se je preselil v gospodarstvo, pa vendarle svojih političnih povezav ni opustil, saj je nekdanji udbovec skupaj z gospodarskim odborom nekdanje SKD in prvim slovenskim veleposlanikom v Vatikanu Štefanom Faležem ustanovil pid Hram – S, v katerega so člani in simpatizerji SKD vlagali svoje certifikate. Nekaj, kar je delovalo kot neobi-

Ivan Pušnik, edini pravi slovenski oligarh, ki danes živi v bližini švicarskega letovišča St. Moritz, je pravo kariero v SDV začel kot koordinator nadzora nad delom nemške obveščevalne službe BND.

Ivan Pušnik je danes izmed vseh nekdanjih udbovcov daleč najbolj uspešen podjetnik.

čajna epizoda, se je kasneje razvil v serijo Pušnikovih kapitalskih povezav s slovensko kriptokomunistično desnico. Del Slovenske cerkve je v osemdesetih letih preteklega stoletja pristopil k nenačelni koaliciji, ki jo je oblikoval Ivan Maček. Ta koalicija je delovala tako, da se je zjutraj molilo v cerkvi, popoldne pa poslovalo z udbovskim omrežjem. Verjetno je največji projekt cerkvenega kriptokomunizma danes znan pod nazivom Zvonovi.

Leta 1992 je Pušnik na Cipru ustanovil podjetje Gaznafta Investments, ki je postalo solastnik podjetja Mibex, d.o.o. To podjetje pa je vstopilo v prvotno lastniško strukturo danes že likvidirane Factor banke. Pušnikovi finančni posli pa niso bili omejeni samo na Factor banko, ampak so se tudi preko Bogdana Pušnika razširili na širši finančni trg, prelit preko različnih borznoposredniških hiš, nazadnje je bil prisoten v Alta skladih. Pušnikov glavni posel pa je vseeno energetski sektor, kjer je vključen v posle uvoza premoga za termoelektrarne. V tej konstelaciji njegovo omrežje predstavljajo Marko Notar, Blaž Košorok in Peter Sušnik (torej levo-desni politični portfelj), podjetja Te-Tol, Gorenje, švicarski Energygor a.g. in ciprski Gaznafta Investments.

Pušnik je danes izmed vseh nekdanjih udbovcov daleč najbolj uspešen podjetnik, čeprav mu tega, ko je bil uslužbenec SDV, nihče ne bi pripisal, saj, kot kažejo opombe ob njegovih poročilih, ni bil ne natančen ne dosleden. Vendar je samo on pokazal, kako se posel zadrži desetletja dolgo, in to tako, da je stabilen. Še več, dokazal je, kako pomembno je razumeti kleptomanijo na slovenski desnici kot vzvod za uspešno mešanje gospodarskih tokov.

gan Isajlovič

marna dejavnost pa je gradnja bencinskih postaj, terminalov in rafinerij. Bolj kot ta kratka zgodovina podjetja so zanimive njegove reference. Podjetje je v BiH za Petrolovo bosansko hčerinsko podjetje Petrol BiH Oil Company zgradilo devetnajst bencinskih črpalk. Toda v tem bosanskem podjetju je skrita še ena podrobnost. Skromt je na bosanskem, črnogorskem in albanskem trgu zastopalo podjetje Ultra. S tem se je razkril še en krak omrežja, ki povezuje Isajloviča in Golobiča, nekdanjo sivino LDS in kasneje vplivnega ministra Pahorjeve vlade. Zaključek? Ministrstva Pahorjeve vlade so morala imeti zelo na široko odprta vrata za Isajloviča, najtesnejšega sodelavca Janeza Zemljariča med letoma 2008 in 2011.

Kako močne so Isajlovičeve poslovne naveze v BiH, kaže gradnja škofjeloške obvoznice, za katero sta se na razpis skupaj prijavila SGP Gorenjc in Integral Inženjering. Integral Inženjering, d.o.o., je podjetje iz srbske republike. Predsednik uprave tega podjetja je Slobodan Stanković, človek, ki ga mediji iz federalnega dela BiH imenujejo »gozdni poslovnež« in je v regionalne medije prišel leta 2013, ko ga je na bosansko-hrvaškem mejnem prehodu Stara Gradiška zaustavila hrvaška policija in mu odvzela 450.000 evrov gotovine neznanega izvora. Poleg tega je Stanković povezan

vsaj še z dvema velikima finančnima škandaloma v BiH. Najprej z gradnjo avtoceste Banjaluka–Gradiška, ki velja za najdražji avtocestni odsek na svetu, in gradnjo administrativnega centra srbske vlade v BiH, za katerega je Integral Inženjering vzel kredit pri NLB Banja Luka. Tega kredita Stanković ni vrnil, namesto njega je to naredila srbska vlada. V podjetju je zaposlen tudi nekdanji srbski notranji minister Darko Matjašević, nekdanji obveščevalec. S slednjim zgodba dobi skupni imenovalac.

Isajlovič danes pod radarjem javnosti posluje dalje. Kot je znano avtorju tega članka, je ena izmed slovenskih bank prijavila njegovo poslovanje kot niz sumljivih transakcij na Urad za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma. Isajlovičeve transakcije je spremljal sum ustvarjanja fiktivnih posojil z namenom zakrivanja vira denarja. Usoda tega primera ni nikomur znana.

Isajloviča lahko razumemo kot tisto ključno osebo, ki lahko odpira vrata do Zemljariča, ali pa kot čisto samostojnega igralca z izjemnim vplivom na krog v SD, ki ga na zunaj predstavlja nekdanji finančni minister Franci Križanič. Kakorkoli že obračate, Isajlovič, ki ima še danes po zagotovilih virov povezave z obveščevalno dejavnostjo, iz slike ne bo izginil. Isajlovič je danost slovenske ekonomije.

Št. 5: Prvi svak Murgel Ciril Krpač

Ciril Krpač ni bil nikoli zaposlen v SDV, je pa bil njen pomembni vir in ključni sodelavec v več epizodah, ki so najbolj definirala slovenski bančni trg z NLB v ospredju. Brat Štefke Kučan in svak Milana Kučana je začel kariero na Ljubljanski banki pod Nikom Kavčičem. V delovanje banke se je vključil ravno takrat, ko so Kavčičevi eksperimenti z vzporednim bančništvom prerasli v stabilno finančno shemo, ki je postala mati vseh kasnejših banksterskih poslov. To so bila učna leta Cirila Krpača, ki se v različnih dokumentacijah, vezanih na sivo poslovanje NLB, pojavi trikrat. Prvič v primeru kreditnega posla med Kavčičevo Ljubljansko banko in avstrijsko banko Bawag, ki je rodil serijo črnih fondov v Švici, Liechtensteinu in Nemčiji. Drugič konec osemdesetih let preteklega stoletja, ko se je LBS, ameriška hčerinska banka Ljubljanske banke, vpletla v odmeven škandal pranja denarja, in zadnjič v dokumentaciji Nika Kavčiča, ki nakazuje, da je bil Krpač vzvod Milana Kučana v NLB. Operacija Merkur ali operacija namestitve Marka Voljča na vrh NLB se je zasnova v kabinetu nekdanjega predsednika države Milana Kučana in z osnovno iniciativo Nika Kavčiča, materializirala pa v NLB preko Cirila Krpača.

Ciril Krpač, brat Štefke Kučan in svak Milana Kučana, je začel karierno na Ljubljanski banki pod Nikom Kavčičem. Na sliki med obiskom Koroškega okteta pri Titu.

Ciril Krpač je imel desetletja v svoji domeni mednarodno poslovanje NLB in je tudi kariero sklenil kot direktor avstrijske hčere banke Adria. To je obdobje, ko se začne Ljubljanska banka kapilarno širiti s svojimi hčerinskimi bankami in podružnicami v tujini in ko se nastavi omrežje, ki leta 1989 omogoči združeni projekt Safti in Ljubljanske banke z ustanovitvijo NLB Interfinanz Zürich iz kapitala, ki je bil skrit v luksemburškemu črnemu fondu Proteus. Še več, mednarodno poslovanje v tem obdobju zaznamuje prvi preboj embarga zoper Iran, ki ga je izvedla Ljubljanska banka po iranski revoluciji le-

ta 1979. Kasneje se je na to usedel milijardni iranski posel.

Krpač je na Ljubljanski banki tesno sodeloval z Jurijem Detičkom, ki ga je nasledil na funkciji prvega človeka banke v mednarodnem poslovanju in na koncu še na čelu uprave banke Adria. Tako za Detička kot za Krpača je bilo značilno, da sta razumela osnove bančnega poslovanja do te mere, da nista želela izpostaviti obstoja banke na račun kateregakoli kreditnega posla. Povedano drugače, bila sta brutalna bančnika. Krpač je v bančnem sistemu, tako kot Niko Kavčič, ki je našel v LHB München prostor za zaposlitev svoje hčerke, v NLB Interfinanz pustil svojo dediščino – Matejo Krpač. Slednja se je znašla v fokusu Logarjeve komisije zaradi več nedorečenih in nejasnih bančnih poslov na Balkanu.

Moč Cirila Krpača je bila na banki brezpogojna, njegova zapuščina pa vseeno šibka, saj so njegovi nasledniki naredili tisto, kar on sam zagotovo nikoli ne bi naredil, bili so namreč pripravljeni uničiti banko samo zato, da ne bi uničili komitenta. In ta komitent se je imenoval Mercator.

Ciril Krpač je imel desetletja v svoji domeni mednarodno poslovanje NLB. Kariero je končal kot direktor avstrijske hčere banke Adria.

Št. 6: Najspodobnejši poslovni um SDV Egon Conradi

Egon Conradi se je tako kot celotna generacija prvih oznovcov kalil v gozdu. Po vojni je deloval pri zvezni UDV v Beogradu, vendar je, kot je mogoče sklepati po močno okrnjeni dokumentaciji, tam prišel v več zasebnih sporov s srbskimi udbovcy. Ti so vztrajno širili govorice, da ima Conradi neke čudne zveze in neprestano poskušali kompromitirati njegovo delo, čeprav je bil Conradi partijskemu sistemu popolnoma zvest in za govorice nikoli niso našli nobene prave potrditve. Na čelo slovenske UDV ga je potegnil Stane Kavčič, ne dolgo po njegovem padcu pa je tudi odšel, kot vedo povedati pričevalci, z zelo slabim priokusom. Kako zelo je bil osovražen, pokaže Igor Omerza, ko zapiše, da je leta 1969 zaradi cestne afere Josip Broz na Brionih pritiskal na Kavčiča in mu med drugim očital imenovanje Conradija za načelnika UDV. Konec leta 1973 je bila Conradijeva zgodba na vrhu slovenske SDV končana, zamenjal ga je Janez Zemljarič.

Kljub temu Conradijev odhod ni bil absoluten, ampak tak, da se je preselil v gospodarstvo. Nekdanji predsednik NK Olimpija (skupna točka med njim in Janezom Zemljaričem) se je v gospodarstvu znašel presenetljivo dobro, ne samo da je Kompas postal pomemben ponudnik turističnih storitev, ampak je bilo to podjetje tako močno, da je

Egon Conradi se je tako kot celotna generacija prvih oznovcov kalil v gozdu.

na lastnih ramenih dvigovalo donosnost socialističnega turizma. Conradijeva lastnost, ki je omogočila razcvet podjetja, je bila učljivost in prilagodljivost, kar je skorajda neverjetno za osebo, ki se je formirala v gozdu in po labirintih rigidne Rankovičeve Udbe.

Conradi pa ni zelo dobro razumel samo tega, da mora poslovne procese v podjetju narediti popolnoma primerljive tistim v kapitalističnih turističnih podjetjih, ampak je tudi zelo dobro razumel kompleksnost finančnega poslovanja. Do začetka tranzicije je Kompas postal, v smislu današnjega poj-

Konec leta 1973 je bila Conradijeva zgodba na vrhu slovenske SDV končana, zamenjal ga je Janez Zemljarič

movanja, ogromen holding, ki je drugače od socialističnih sozdov stabilno posloval. Zaton tega podjetja se začne s Conradijevo upokojitvijo, zanimivo vprašanje, na kate-rega ne bomo nikoli dobili odgovora, pa je, kako bi Kompas preživel lastninsko preoblikovanje, če bi ga nekdanji načelnik slovenske SDV vodil s svojo trdo roko tudi takrat.

Kompas je bil na začetku tranzicije oskočna točka za marsikoga, recimo za podjetje Michenne iz Luksemburga, ki se je kasneje preimenovalo v Towra s. a. in je bilo pomemben vzvod operacij DZS in Bogdana Pušnika, danes pa je poznano po prevzemih Term Čatež, Pivovarne Laško, konsolidaciji poslova DZS med Premogovnikom Velenje in TEŠ 6 in več drugih neobičajnih poslih.

Conradijev Kompas je bil znan še po nečem, bil je eno prvih podjetij, ki se je zadržalo na ciprski davčni oazi. Uspešna stabilizacija Kompasa na Cipru je tja privabila več drugih slovenskih podjetij, tudi največjih, kot sta bila Petrol in Smelt, hkrati se je oblikoval teren, da je lahko Ivan Pušnik na začetku tranzicije priključil svoje zmagovito podjetje.

Leta kasneje je v omrežju ime Conradi še vedno bilo vzor rdečega direktorja. Tisti rdeči direktorji, ki so hoteli videti, kako se posel v resnici dela, so se lahko ozrli na Conradija.

št. 7: Prvi operativец finančnega inženiringa SDV Bronislav Slavko Matjan

Danes 103-letni Matjan je bil nedvomno najbolj inteligenten, učljiv in sposoben in operativец omrežja. Kot pripadnik UDV umeščen v tretji odsek prvega oddelka UDV, ki ga je vodil Niko Kavčič, je deloval v Avstriji, Švici, Liechtensteinu in Nemčiji in bil prisoten tako ob nastanku in razvoju vzporedne ekonomije kot vzporednega bančništva. Njegova vloga je bila ključna: finančni inženiring. Njegovo ime je usodno povezano z nastankom prvega udbovskega podjetja v Liechtensteinu, do katerega je pri-

Kavčičevih shem ne bi bilo, če jih ne bi s svojim znanjem stabiliziral prav Matjan.

Danes 103-letni Bronislav Slavko Matjan je bil nedvomno najbolj inteligenten, učljiv in sposoben operativец omrežja.

šlo s prenosom podjetja Colcommerce iz Züricha v Vaduz. Do rojstva vzporednega bančništva je deloval v vzporedni ekonomiji Slovenijalesa, ki jo je v šestdesetih letih preteklega stoletja speljal preko salzburškega podjetja Arbor do liechtensteinskega Ramexina, Slovenijalesovega črnega fonda. Bil je ključni človek pri ustanovitvi Credex München, predhodnice LHB, prve hčerinske banke Ljubljanske

banke, in bil tisti, ki je znal povezati kreditne posle Ljubljanske banke s finančnimi posli črnih fondov. Tako je v skritem kanalu vzporedne ekonomije povezal Ljubljansko banko, njen črni fond na banki Wegelin, Münchenski Credex in za potrebe vzporednega bančništva znova vzpostavljeni Colcommerce. Podobno, čeprav bistveno bolj enodimenzionalno vlogo sta v omrežju odigrala

Miroslav Šlibar s pooblastili Ivana Mačka in Slavko Kupper.

Matjanova prednost je bila izjemna inteligenca in študij v Parizu in Milanu. Na podlagi arhivske dokumentacije lahko mirno trdimo, da Kavčičevih shem ne bi bilo, če jih ne bi s svojim znanjem stabiliziral prav Matjan. Zato gre skoraj za vse, na čemer danes temelji omrežje, zahvala Matjanu.

št. 8: Prva bančnica sistema Cvetka Selšek

Cvetka Selšek nikoli ni bila uslužbenka SDV, koda, ki spremlja njeno ime v Centralni abecedni evidenci, sicer izkazuje vzorec, ki je definiran kot viri SDV na gospodarskih položajih, toda njena vloga je bistvena v funkciji, ki jo je imela kot predsednica komiteja za mednarodno sodelovanje SZDL v osemdesetih letih minulega stoletja. Dokumentacija, ki jo imamo na voljo danes, kaže, da je ta komite reguliral odtekanje kapitala v vzporedno omrežje, ki je nastalo na Tržaškem in Goriškem in je bilo ključna točka za izvoz partijskega kapitala. Pod komite je spadalo tudi upravljanjem posebnega, a za jugoslovanske zakone nevidnega podjetja Adit. Delovanje komiteja je bilo dvojno: prvič, preko njega se je nelegalno financiralo zamejsko omrežje s strani slovenskih institucij, drugič, omogočalo je regulativni kontekst sredstev, ki jih je Ljubljanska banka kot nepovratne kredite pošiljala v Safti, ta pa v luksemburški Proteus. Če kdo danes do podrobnosti pozna proces odliva partijskega in družbenega kapitala preko Saftija

Cvetka Selšek nikoli ni bila uslužbenka SDV, toda njena vloga je bistvena v funkciji, ki jo je imela kot predsednica komiteja za mednarodno sodelovanje SZDL v osemdesetih.

v zamejstvo, je to prav gotovo Selškova. Njena vloga pa ni bila samo regulatorne narave, ampak je imela dejansko moč odločanja. Dokumenti iz slovenskega arhiva kažejo, da je imela zadnjo besedo pri poslih vzporedne ekonomije (dokumentacijsko je denimo izpričan posel na relaciji Beneco Čedad–Elan).

V času tranzicije je Selškova prišla na vrh SKB banke. Banke omrežja, ki je nastala kot

stranski proizvod prve sanacije slovenskega bančnega sistema, saj je bila Ljubljanska banka kasneje razkosana na NLB, NKBM, Banko Koper in Banko Celje. V drugi polovici devetdesetih let je zašla v težave in njen portfelj, ki je zgnil zaradi slabih kreditov omrežju, se je začel čistiti s pomočjo državnih sredstev. Reševanja banke ni pripeljalo samo francoskih lastnikov, ampak je pomenilo tudi izločitev dela portfelja, ki je bil sestavljen iz privatizacijskega sklada PID Atena. To je v največji meri prevzela Aktiva, in Darko Horvat se je začel povzpensati tako po lestvici omrežja kot po lestvici največjih kreditnih odvisnikov v državi.

Stranski produkt Selškove pa so tudi trije, ki so na SKB banki začeli svojo kariero: Anže Logar, Marko Jazbec in Matej Narat. Ironija usode je hotela, da so se vsi trije desetletja kasneje znašli v istem prostoru, skupni imenovalec pa je bil znova bančništvo, saj je prvi zasliševal druga dva. Logar v vlogi predsednika preiskovalne komisije, ki je razkrivala stranpoti sistema vzporednega bančništva, Narat in Jazbec pa kot osebi, ki sta kotirali na najvišjih nivojih odločanja pošasti, ki jo je rodilo udbovsko omrežje. ■

Stranski produkt Cvetke Selšek so tudi trije, ki so na SKB banki začeli svojo kariero: Anže Logar, Marko Jazbec in Matej Narat.